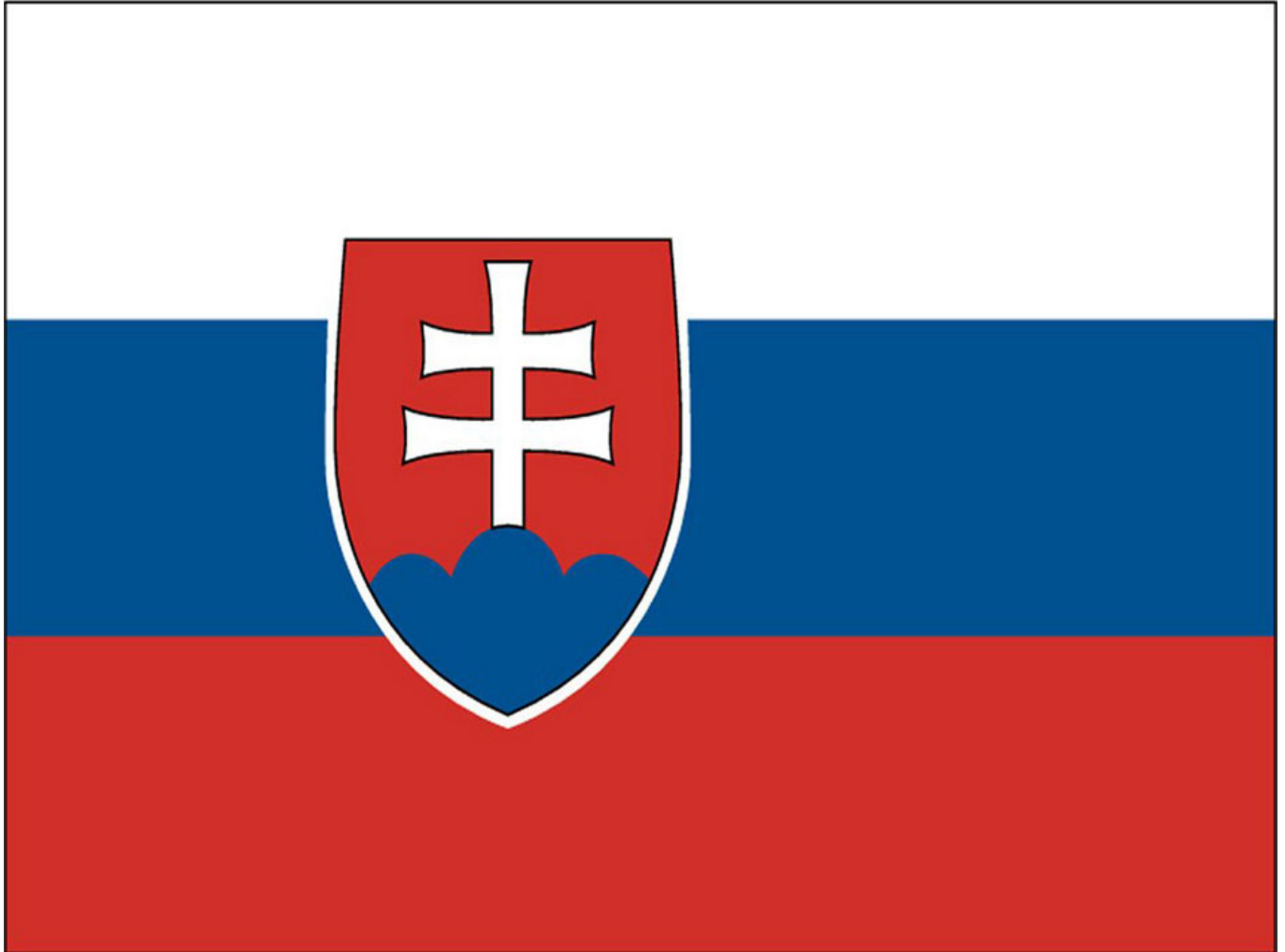

31 Μαΐου 2011

Η άγνωστη Σλοβακία

Πολιτισμός / Ταξιδεύοντας

Στράτος Θεοδοσίου, Καθηγητής Ιστορίας & Φιλοσοφίας της Αστρονομίας Πανεπιστημίου Αθηνών

Η μικρή Σλοβακία, η οποία ανακηρύχθηκε ανεξάρτητη χώρα μόλις την 1η Ιανουαρίου του 1993, μετά τον «συναινετικό» διαχωρισμό της Ομόσπονδης Τσεχοσλοβακίας σε δύο ανεξάρτητα κράτη, παραμένει μάλλον άγνωστη στο ευρύ ελληνικό κοινό, παρά την πλούσια και μακρά ιστορία της.

Ταυτότητα

Έκταση: 49.035 km²

Πληθυσμός: 5,4 εκατομμύρια, εκ των οποίων Σλοβάκοι 85,8 %, Ούγγροι 9,7 % και Ρομ 1,7%

Επίσημη γλώσσα: Σλοβακικά

ΑΕΠ κατά κεφαλή: 11.000 ΜΑΔ

Ρυθμός αύξησης ΑΕΠ: 2001: 3,3 %, 2000: 2,2 %

Από τις νεότερες κοινοβουλευτικές δημοκρατίες. Το κοινοβούλιό της διαθέτει 150 έδρες και ο πρόεδρος της εκλέχθηκε με άμεσο τρόπο για πρώτη φορά το 1999.

Ως νεοεισερχόμενη χώρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) -αφού υπέγραψε τη Συνθήκη Διεύρυνσης στη Αθήνα στην Στοά του Αττάλου στις 16 Απριλίου του 2003- ανήκε και αυτή στο λεγόμενο «δεύτερο κύμα της Διεύρυνσης», αλλά κάλυψε το χαμένο έδαφος και έκλεισε εγκαίρως και τα 31 κεφάλαια της προσαρμογής της στο κοινοτικό κεκτημένο. Αυτό το κατόρθωσε επειδή -έπειτα από μία περίοδο ισχνών αγελάδων- πέτυχε να προσελκύσει σημαντικές ξένες επενδύσεις, οι οποίες αποτελούν έναν από τους κυριότερους λόγους που εμφανίζει διαρκή αύξηση του ΑΕΠ της.

Η Σλοβακία -σλοβακικά Slovensko- είναι μία εσωτερική χώρα στην καρδιά της Ευρώπης, που δεν διαθέτει διέξοδο στη θάλασσα, και συνορεύει δυτικά με την Τσεχία, βόρεια με την Πολωνία, ανατολικά με την Ουκρανία, νότια με την Ουγγαρία και νοτιοδυτικά με την Αυστρία. Είναι περίπου 2,5 φορές μικρότερη από την Ελλάδα και ο πληθυσμός της είναι μόλις 5 εκατομμύρια κάτοικοι.

Γνωρίσαμε την Σλοβακία από συνεχείς επισκέψεις μας στην χώρα, την πρόσφατη πενταετία, λόγω ενός κοινού διακρατικού επιστημονικού προγράμματος Ελλάδος-Σλοβακίας, με τίτλο: «Φωτομετρική μελέτη επιλεγμένων συμβιοτικών και κατακλυσμαίων μεταβλητών αστέρων από παρατηρήσεις μακράς διάρκειας» (Long Term Photometric Monitoring, LTPM, of selected symbiotic and cataclysmic variable stars).

Τάτρα

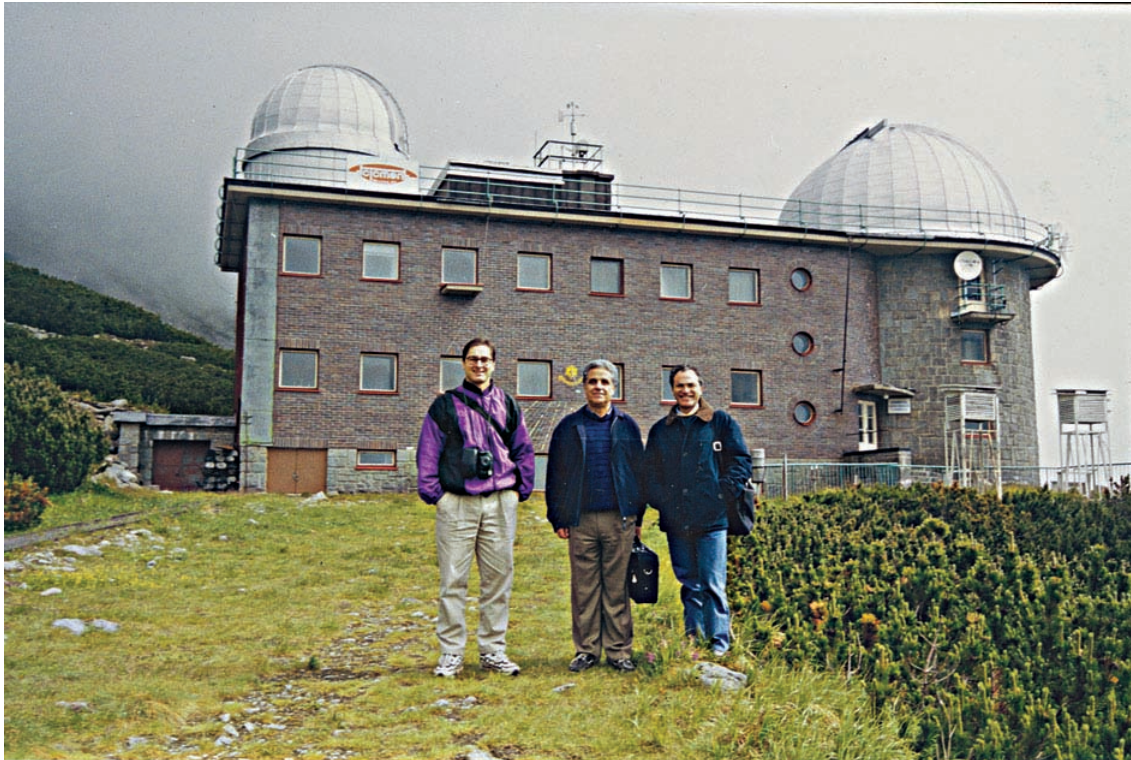
Τα περίφημα όρη Τάτρα συγκεντρώνουν μεγάλο αριθμό τουριστών που ενδιαφέρονται για χειμερινά σπορ. Αποψη από τα νότια.

Διασχίσαμε απ' άκρου εις άκρον τη Σλοβακία, επισκεπτόμενοι τα Ινστιτούτα Αστροφυσικής και τα Αστεροσκοπεία τους. Είδαμε ότι η Σλοβακία είναι μία χώρα γεμάτη με μικρά αστεροσκοπεία και πλανητάρια. Παρατηρήσαμε, όμως, και την ίδια την Σλοβακία και μπορούμε να πούμε ότι τα δάση καλύπτουν το 50% της χώρας, που είναι μάλλον ορεινή. Το γεγονός αυτό την έστρεψε στο να αναπτύξει τον χειμερινό τουρισμό, με ορειβασία και σκι στα Όρη Τάτρα στο βόρειο τμήμα της, με χιονοδρομικά κέντρα και γραφικά ξύλινα εστιατόρια και ταβέρνες στα βουνά.

Στην Σλοβακία, στα Όρη Τάτρα, βρίσκονται πολλές υψηλές κορυφές, με ψηλότερη την κορυφή Γκέλαχ η Γκέλαχοφσκι Στιτ (2.655 μ.) στα Υψηλά Τάτρα (Vysoke Tatry) κοντά στα πολωνικά σύνορα, την οποία αντικρίσαμε ανεβαίνοντας, με τελεφερίκ βέβαια, στο Αστεροσκοπείο Lomnisky Stit (στην κορυφή Λομνίσκυ), στα 2.632 μ., για παρατηρήσεις. Η διαδρομή ήταν μαγευτική, το κατάλευκο βουνό μπροστά μας, ενώ από κάτω μας βρίσκονταν πανύψηλα κωνοφόρα δένδρα, ένα πυκνότατο δάσος.

Αρχικά πήγαμε στην Lanona Draha (Kabin Kova) στα 903 μέτρα, από εκεί φθάσαμε στην αφετηρία του τελεφερίκ, στα 1.173 μέτρα (Start). Πρώτη στάση στο Skalnaté Pleso (1.751 μ.) και τελική στην Lomnisky Stit, στα 2.632 μέτρα. Από την Lomnisky Stit είδαμε όλες τις άλλες κορυφές, και προσανατολίζεσαι εύκολα γιατί όλες είναι

σχεδιασμένες, με τα αντίστοιχα ύψη τους, πάνω σε ορειχάλκινη πινακίδα.

Με φόντο το Αστεροσκοπείο Skalnaté Pleso, οι αστροφυσικοί: Στράτος Θεοδοσίου, Παναγιώτης Νιάρχος και Αιμίλιος Χαρλάφτης.

Τα Υψηλά η Άνω Τάτρα (Vysoké Tatry) έχουν μορφή αλπική, με οξείες κορυφές, και φέρουν σαφή την επίδραση των παγετώνων της Παγετώδους Εποχής, η οποία στα Υψηλά Τάτρα έχει δημιουργήσει και τις υψηλές γραφικές λίμνες, τις επονομαζόμενες «μάτια της θάλασσας». Μία απ' αυτές βρίσκεται δίπλα στο Αστεροσκοπείο Skalnaté Pleso, που σημαίνει «Αστεροσκοπείο της Παγωμένης Λίμνης», σε υψόμετρο 1.778 μέτρα. Ένα Αστεροσκοπείο το οποίο έφτιαξε το 1942, ο διάσημος, από τους αστρικούς χάρτες του (Atlas Coeli, Eclipticalis, Borealis 1950.0), αστρονόμος Antonín Bečvar. Την είσοδο του Αστεροσκοπείου Skalnaté Pleso στολίζει ένα θαυμάσιο ηλιακό ρολόι.

Η Σλοβακία έχει πολλές ιαματικές πηγές, διότι τα ρήγματα -που παρουσιάζονται κυρίως στην Βοημία- προκάλεσαν μεγάλη ηφαιστειακή δραστηριότητα κατά την Τεταρτογενή εποχή. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την επικάθηση -επί νεότερων τριτογενών διαστρώσεων- πυριγενών πετρωμάτων και την εμφάνιση πολυάριθμων θερμοπηγών. Μία εξαιρετική, τουριστικά περιοχή με ιαματικές πηγές έχει αναπτυχθεί γύρω από την πόλη Piestany.

Η ιστορία της χώρας

Εικόνα από παραδοσιακό οικισμό.

Ιστορικά φαίνεται ότι τα σλαβικά φύλα των Σλοβάκων, προερχόμενα από περιοχές ανατολικά του Βιστούλα, κατά τον 6^ο και 7^ο μ.Χ. αιώνα, κατέλαβαν την Μοραβία και διαδέχθηκαν τόσο τους Κέλτες, όσο και τους Γερμανούς Μαρκομάνους και Κουάδους (αργότερα Σουήβους), στα πεδινά εδάφη της Παννονίας. Ήταν τα φύλα εκείνα τα οποία, έπειτα από συνεχείς αντιπαλότητες και προστριβές με τους Αβάρους, δημιούργησαν τον λαμπρό πολιτισμό της Μεγάλης Μοραβίας κατά τον 9^ο μ.Χ. αιώνα.

Η Μοραβία ήταν το πρώτο από τα σλαβικά κράτη που δέχτηκε τους Έλληνες ιεραποστόλους Κύριλλο και Μεθόδιο (862 μ.Χ.). Αυτό έγινε έπειτα από αίτηση του ηγεμόνα τους Ράστισλαφ (846-870 μ.Χ.), προς τον αυτοκράτορα του Βυζαντίου Μιχαήλ Γ'. Έτσι, οι Μοραβοί μύηθηκαν στον Χριστιανισμό από τον Κύριλλο και τον Μεθόδιο, που ίδρυσαν επισκοπή στην Νίτρα. Με τον τρόπο αυτόν ο Ράστισλαφ επεδίωξε να ανακόψει την διείσδυση της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας στην επικράτειά του. Ο διάδοχός του, όμως, Svatopluk (870-894), υποστήριξε τον λατινικό κλήρο.

Συνεπώς, η αυτοκρατορία της Μεγάλης Μοραβίας γνώρισε το βυζαντινό τελετουργικό και την βυζαντινή μουσική. Δυστυχώς, παρ' όλη την αντίστασή της στη φραγκική κυριαρχία, θα αναγκαστεί στην συνέχεια να υποταχθεί στην παπική εξουσία. Γι' αυτόν τον λόγο, τόσο οι Τσέχοι όσο και οι Σλοβάκοι λησμόνησαν το κυριλλικό (η γλαολιτικό) αλφάβητο, με αποτέλεσμα να ακολουθούν το αντίστοιχο λατινικό.

Τσεχικά και Σλοβακικά είναι όμοιες εν γένει μεταξύ τους γλώσσες, που ανήκουν στην δυτική ομάδα των σλαβικών γλωσσών. Παρ' όλες τις ομοιότητες, στα Αστεροσκοπεία όπου δουλέψαμε είδαμε ότι χρησιμοποιούσαν τσεχο-σλοβακικό-αγγλικά λεξικά, δηλαδή λεξικά που έδιναν την αγγλική λέξη, η οποία μεταφραζόταν τόσο στα Τσεχικά όσο και στα Σλοβακικά.

Ο στεμματογράφος (κορωνογράφος) Lyot στο Αστεροσκοπείο Lomnisky Stit.

Στις αρχές του 11ου αιώνα, οι περιοχές της πρώην Τσεχοσλοβακίας διαμελίστηκαν, ύστερα από συμφωνία, ανάμεσα στις γερμανικές και ουγγρικές δυνάμεις. Έτσι, οι μεν Σλοβάκοι επηρεάστηκαν τα μέγιστα από τους Ούγγρους, ενώ οι Τσέχοι, κατακτημένοι από τους Αυστριακούς, γνώρισαν την γερμανική επίδραση.

Η Σλοβακία, μετά την ήττα των Ούγγρων στο Μόχατς (1526), γνώρισε στα εδάφη της την παρουσία των Οθωμανών Τούρκων. Πάντως, στις αρχές του 16ου αιώνα η Ουγγαρία των Αψβούργων περιλάμβανε μόνον τη Σλοβακία, όπου βρισκόταν και η

νέα πρωτεύουσα της αυτοκρατορίας, η Πρέσμπουργκ, η σημερινή Μπρατισλάβα, πρωτεύουσα της σύγχρονης Σλοβακίας.

Από τον Α' στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο

Μετά την κατάρρευση της Αυστρο-Ουγγαρίας κατά τον Α Παγκόσμιο Πόλεμο, η Εθνική Επιτροπή της Πράγας, την 28η Οκτωβρίου του 1918, ανακήρυξε τη Δημοκρατία, και ψήφισε τον νόμο περί συγκροτήσεως του ανεξάρτητου τσεχοσλοβακικού κράτους. Η Συνομοσπονδία παρουσίαζε πολλά προβλήματα, εφ' όσον το νέο κράτος βρέθηκε μπροστά στο πρόβλημα να συνδυάσει διάφορους λαούς και περιοχές.

Το 1939, με την ναζιστική έξαρση, ο πρωθυπουργός Τίσο, υπό την πίεση της Ουγγαρίας και της Γερμανίας, δέχθηκε μία πρόσκληση του Χίτλερ (13 Μαρτίου 1939) και υπό την απειλή ολικής προσάρτησης στην Ουγγαρία δέχθηκε να διακηρύξει την ουδετερότητα της Σλοβακίας, ενώ παράλληλα η Σλοβακική Εθνική Συνέλευση ψήφισε την ίδια ημέρα την απόσχιση της Σλοβακίας από την Συνομοσπονδία.

Ωστόσο, η ολοένα και πιο ασφυκτική πίεση της Γερμανίας τόσο στον οικονομικό όσο και στον πολιτικό τομέα προκάλεσε την έντονη αντίδραση των Σλοβάκων. Το ποτήρι ξεχείλισε όταν –έστω και τυπικά– η Σλοβακία κήρυξε τον πόλεμο εναντίον της Σοβιετικής Ένωσης, τον Ιούνιο του 1941. Η αντίδραση ξέσπασε οργανωμένα τον Αύγουστο του 1944 και είχε ως επίκεντρό της την πόλη Μπάνσκα Μπύστριτσα. Οι Γερμανοί, όμως, εισέβαλαν στη Σλοβακία και εντός δυό μηνών, στις 27 Οκτωβρίου, κατέπνιξαν κάθε οργανωμένη άμυνα.

Η ανεξάρτητη Σλοβακία

Τελικά, η Σλοβακία ελευθερώθηκε από τα ρωσικά στρατεύματα τον Απρίλιο του 1945. Η απελευθέρωση της χώρας είχε ως αποτέλεσμα την επανένωση της Τσεχοσλοβακίας, υπό καθεστώς Λαϊκής Δημοκρατίας. Το 1955 η Τσεχοσλοβακία προσχωρεί στο Σύμφωνο της Βαρσοβίας, ενώ το 1960 η Τσεχοσλοβακία ονομάστηκε Σοσιαλιστική Δημοκρατία (Ceskoslovenska Socialisticka Republica) με νέο Σύνταγμα. Η Σλοβακία, ως Σοσιαλιστική Δημοκρατία, υπό κομμουνιστικό καθεστώς μάλλον «υπέφερε» εντός των κόλπων της Τσεχοσλοβακίας, στερούμενη, ήδη από τη δεκαετία του '50, κάθε αυτονομίας. Η υποβόσκουσα αντίδραση των Σλοβάκων κορυφώθηκε το 1967, όταν οι Σλοβάκοι μετείχαν στον συνασπισμό που ανέτρεψε τον Νόβοτνυ και εξέλεξε στην θέση του τον Αλεξάντερ Ντούμπτσεκ (A. Dubcek), που σημειωτέον ήταν Σλοβάκος. Ο Ντούμπτσεκ, γραμματέας του κόμματος από τον Ιανουάριο του 1968, συνέδεσε το όνομά του με την «Άνοιξη της

Πράγας», με την λεγόμενη «Βελούδινη Επανάσταση», δηλαδή με τις τάσεις φιλελευθεροποίησης του κομμουνιστικού καθεστώτος, που βέβαια τον έριξε από την εξουσία μετά την εισβολή στην χώρα των στρατευμάτων του Συμφώνου της Βαρσοβίας (Πολωνία, Ανατολική Γερμανία, Ουγγαρία, Βουλγαρία και Σοβιετική Ένωση), τον Αύγουστο του 1968.

Στην πιο πρόσφατη ιστορία, τα τελευταία σοβιετικά στρατεύματα αποσύρθηκαν από την Τσεχοσλοβακία τον Ιούνιο του 1991 και τον επόμενο μήνα διαλύθηκε το Σύμφωνο της Βαρσοβίας. Μετά την κατάρρευση του κομμουνιστικού καθεστώτος, και την οριστική αποχώρηση της Τσεχοσλοβακίας από τη σοβιετική σφαίρα επιρροής, οι Σλοβάκοι άρχισαν να διεκδικούν εντόνως την απόσχισή τους από την Τσεχοσλοβακία, η οποία και πραγματοποιήθηκε την 1η Ιανουαρίου του 1993.

Έτσι, λοιπόν, η Τσεχοσλοβακία, που είχε δημιουργηθεί από τις στάχτες της αυτοκρατορίας των Αψβούργων, πριν από 74 χρόνια, χωρίστηκε στα δύο. Στην θέση της δημιουργήθηκαν δύο ανεξάρτητα και κυρίαρχα κράτη, η Δημοκρατία της Τσεχίας με δέκα εκατομμύρια κατοίκους και η Δημοκρατία της Σλοβακίας με πέντε εκατομμύρια κατοίκους.

Βιβλιογραφία

Νέα Παγκόσμια Γεωγραφία Άτλας (2ος τόμος, Τσεχοσλοβακία). Εκδόσεις Δομή Α.Ε. Ελλάς-I.G.D.A. Italia. [s.d.].

Πρεσβεία της Σλοβακικής Δημοκρατίας: Γ. Σεφέρη 4-Παλαιό Ψυχικό, 154 52, τηλ.: 210-6771980.

<http://bit.ly/130hShR>